

se — v veliko govoreč — vsi slovanski jeziki za čudo vjemljejo v pravilih, da torej, — ker imajo že vsak svoje dobre slovnice, — ne more ni Slovenec v nji najti mnogo novega. Ako se pa kje pokaže kaka važna razlika bodi v enem in istem jeziku, bodi v dveh jezikih, če primerjamo enega z drugim, ter bi mi želeli vedeti, katero je vendar bolje, tu nam knjiga le prerada pušča pravdo nerešeno, navajaje zgolj primerov za eno in drugo in zadovoljujoč se z nalogo poročevalca. Le redko kdaj ti bode odrešito povedala: to je italijanizem, to je germanizem; kakor na pr. uči, da je napačno govoriti: za da se piše, ali pa: premajhen s'mi za hoditi, pretežek s'mi za nositi, tako tudi, da po germanizmu diše slovenske, česke in poljske fraze: ob kaj priti, priprčiti, djati; ali pa: kaj je to za knjiga? ali pa slov. obhajati spomin.

Nasproti ima, — da le en primer povemo, — pravilo, da akuzativ s predlogom v pomeni dele, na katere se kaj deli, ter brez druge opombe našteva neke primere, namreč 3 iz stare, 1 iz nove slovenščine in 1 iz srbsčine; a pri akuzativu s predlogom na ponavlja to isto pravilo in ga podpira z več nego 30 primeri iz raznih slovanskih jezikov, kar človeka prepričuje, da je tukaj samo in edino pravilno pisati: na (toliko delov). (Dalje prihodnjič.)

Slovansko slovstvo.

* „СРБАДИЈА, ilustrovan list za zabavu i pouku“, ki izhaja v Beču v srbskem jeziku, se sme po pravici prištevati onim časopisom, o katerih velja prislovica: „omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci.“ Temu jasna priča je zopet najnovejši 6. zvezek, ki se odlikuje tudi z mnogovrstnimi krasnimi podobami, ki so: „Karlovac“, „Serežanski oberbaša“, „Ruska seljačka kuća na svetskoj izložbi v Beču“, „Misirska zgrada na svetskoj izložbi v Beču“, „Vlazak v plavu pečinu“, „Petrova cerkva v Rimu“, „Na Dunavu od Pasave do Beča“; poslednja velika slika obsega 19 manjših podob in pa večo podobo mesta Dunajskega; manjše podobice pa so: Pasava, Linc, Melk, Grajn, Perzerbaig, Vaidenek, Šönbüchel, Savingštajn, Direnštajn, Agštajn, Krems, Klosterneuburg itd.

* Odbor družbe sv. Mohora je, kakor „Besednik“ piše, sprejel rokopis kmetijskega dela pod naslovom „Umni sadjerejec“ od gosp. Franceta Kuralta, profesorja na deželni kmetijski šoli v Gorici, in določil, da pride precej obširna in temeljito izdelana knjižica brž potem na svetlo, ko bode zadnji snopič „Umnega kmetovalca“ zapustil tiskarno. Čitateljem „Novic“ je g. Kuralt že več let znan kot strokovnjak na polji kmetijskem, ki zraven izvrstnega profesorja g. Povše ta vspešno deluje na deželni kmetijski šoli Goriški.

Spomini na deželni zbor Kranjski.

Govor dr. Janeza Bleiweisa

(v seji deželnega zbora Kranjskega 10. maja t. l.)

vtemeljevajočega svoj predlog postave zadevajoče nauk slovenskega jezika na c. k. viši realni Ljubljanski.

§. 21 opravičnega reda daje mi nalog, dokazati nujnost tega predloga, ki ga je gospod predsednik ravnokar čital.

Slavni zbor! jako lahko mi je dokazati nujnost svojega predloga, in to iz dvojnega obzira. Prvič iz tega, da naše zborovanje je kmalu pri kraju; dnevi našega zborovanja so štet, in drugič se nujnost podpira iz stvari same. Če pogledamo tako zvani „Jahres-

bericht der Staatsoberrealschule in Laibach“ od preteklih treh let, posebno pa od preteklega leta, vidimo, da slovenski naš jezik je popolnoma prognanec iz realke. Jezik deželni životari tam le še iz milosti takih starišev, ki še dopuščajo, da se njih otroci slovenščine učé.

To, gospôda moja, je dvojni razlog, ki mislim, da je tako prepričalen, da je nujnost dokazana. Letos gotovo ne, ali saj brž ko ne, ne bomo dosegli tega, da se odvrne ta v nebo vpijoča krivica; treba toraj, da se prihodnje leto ona zopet ne povrne, da že sedaj ukrenemo postavo, ki odvrne to sramoto naši deželi.

(Ko je deželni zbor pritrdil nujnosti predloga, je dr. Bleiweis vtemeljevanje nadaljeval tako-le:)

Jaz sem že poprej omenil, da je slovenski jezik iz realke naše skoraj popolnoma prognan. Dokaz avtentičen temu je „Jahresbericht der Staatsoberrealschule in Laibach für das Jahr 1874“. — Gospoda moja! če pogledate na stran 17. tega šolskega letopisa pod rubriko „Obligate Gegenstände“ in pa „wöchentliche Unterrichtsstunden“ od 1. do 7. razreda, našli boste čudno prikazen. Slovenski jezik stoji namreč med obligatnimi predmeti in po vseh razredih po tri ure na teden, al te številke (trojke) so oklenje med srpke (Einklammerungen), to se pravi: obligaten je ali pa ne; če hočeš ali pa nočeš! Razjasnilo tej čudni prikazni, ki je na celi tej strani pri nobenem drugem nauku ne najdemo, pa dobimo, če pogledamo, kaj vodstvo piše v tako zvanem „Lehrplan“. Tam nahajamo te-le besede: „Die in der Ministerial-Verordnung vom 8. Oktober 1871 Z. 10456 provisorisch verfügte Theilung der 1. und 2. Klasse in je zwei Abtheilungen mit slovenischer und deutscher Unterrichtssprache wird mittelst des hohen Erlasses vom 20. September 1873 Z. 8172 außer Kraft gesetzt und angeordnet, daß vom Schuljahre 1873/74 angefangen in allen Klassen der Parallel-Abtheilungen die deutsche Sprache als Unterrichtssprache gebraucht werde.“ In predzadnji odstavek pravi: „Die slovenische Sprache war für jene Schüler ein obligater Gegenstand, deren Eltern oder Eltern-Stellvertreter dies ausdrücklich verlangten.“

Tako se ukazuje, gospoda moja, v deželi, katere ogromna večina je slovenska, in kateri je materni jezik slovenski jezik! Še huje pa se ta prikazen s tem ilustrira, da brž pozneje beremo to-le: „Die italienische Sprache war für alle Schüler obligater Lehrgegenstand.“ (Klicí na levi: Čujte!) Gospoda moja! kdo more to brati in ne bi ga zgrabila nevolja, da je deželni jezik manj nego tuj jezik, ki je od tretjega razreda naprej obligaten! Mislim, da je dolžnost deželnega zbora, da ne molči o taki prikazni.

Če dalje to, kar vodstvo piše o tako zvanem „Lehrplan-u“, malo bolje pogledamo, vidimo, da se nekaj, kar smo prejšnje čase zmerom slišali, v tem članku ne nahaja več, namreč to: „pa nimamo učiteljev, ki so slovenskega jezika zmožni.“ Ta tožba, ki je bila poprej zmirom na dnevnem redu, je zdaj potihnila, ker se zmožnih učiteljev obilost ne dá več tajiti. Al zmirom se čujejo druge litanije, in to take litanije, da se čudim, kako ministerstvo samo more kaj tacega govoriti, ki mora vendar vedeti, da je mnogo slovenskih knjig že samo potrdilo za učne knjige na srednjih šolah. O ministrovem ukazu beremo: „Der nahezu gänzliche Mangel an Schul- und Übungsbüchern für den Unterricht mittelst slovenischer Sprache und der noch größere an Hilfsbüchern oder einer verwandten, den Schülern anzuempfehlenden Lektüre in dieser Sprache“ itd. Zopet tista tožba, ki zmirom ostane, če bi tudi cele goré slovenskih knjig imeli!

Naj le na kratko omenim, kar zadeva slovenščino v tem obziru, kako da ministerstvo ignorira to, kar je samo potrdilo. Imamo na pr., od ministerstva potrjeno